ЧЫЛА ЭЛЛАСЕ ПРОЛЕТАРИИ-ШАМЫЧ, УШНЫЗА!

Ленин-Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!

ЯМДЕ ЛИЙ

1938 ий 29 ИЮНЬ № 31

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ

ГАЗЕТ АК: идалыклан 2 т. 16 ыр. пел ийлан 1 т. 8 ыр.

26 ИЮНЬЫШТО МЕМНАН АЧА ДЕН АВАНА ПИЯЛАН РОДИНА ВЕРЧ ЙУКЛЕНЫТ

ПЕШ ЧАПЛЕ СЕҤЫМАШ

26 июньышто РСФСР, Украинский да Белорусский ССР Верховный Советлашке да автономной республик - шамычын Верховный Советлашкышт сайлымаш эртаралте. Тиде исторический кече калыкын пеш кугу йӧлталтыш пайремышкыже савырныш.

Самырык Марий Республикын столицыштыже, тугак чумыр республик мучко чапле родина нерген, Ленин-Сталин партий нерген, кугу Сталин нерген муро мучашдымын шергылте. Пеледше социалистический родина верч илышыжымат чаманыдыме совет калык шке вийже ден преданностьшым ончыктыш.

Йошкар-Оласе 2-шо №-ан Железнодорожный округышто йӱклышӧ - шамыч поснак кугешнен ойлат: „Сталин верч йӱклымӧ деч кугу пиял уке“. Тиде пиял—чумыр марий калыкын пиялже.

Коммунист ден беспартийный-шамычын сталинский блокышт пеш чапле сеҥымашым ыштен. Выдвигатлыме кандидат - шамыч чыланат сайлалтыныт. А эн шуко йӱкым налше, первой депутат-шамыч Иосиф Виссарионович **Сталин** ден Вячеслав Михайлович **Молотов** улыт. Нуно мемнан элысе шемер калыкым коммунизмыш вӱден каят. Нуно мемнан элын куатшым кече йыда нӧлтен шогат. Совет калыкым нимогай тушманат сеҥен ок керт.

КУГУ ПИЯЛ

Мый самырык избиратель улам. Тений гына 18 ийым теменам. Ӱмырыштем але первой кана властьын Верховный органжым сайлымаште участвоватленам. Первой сайлымаштемак шке йӱкем калык вождь, йӧратыме Иосиф Виссарионович Сталин йолташлан пуэнам. Сталин йолташ верч голосоватлымаш—пиялан, весела илыш верч голосоватлымаш лиеш. Сталин йолташ Верховный Советыште шемер калыкын первой депутатше.

26 июнь мыйын ӱмырыштем эн пиялан да нигунам мондалтдыме кече.

Яковлев Н. С.

Йошкар-Ола „Заготзерно“ пашаенже.

МОНДЫДЫМО КЕЧЕ

Мый 65 ияш улам. Ожнысо илышыште пеш йӧсланен илалтын. Кочкашат ситен огыл. Ӱмбачше кугыжаже, попшо, кулакше, тӱрлӧ чиновникше эреак игылтыт, кырат ыле. Тиде илыш гыч Октябрь революций утарыш.

26 июньышто автомобиль дене мыйым Йошкар-Ола железнодорожный округын 4-ше избирательный участкышкыже кондышт. Шоҥгылан могай кугу почот. Тиде кече курымыштем эн пиялан кече—пиялан илышым кондышо кугу вождь Сталин йолташ верч голосоватлышым.

Карнаев Васлий.

КУГУ ПАЙРЕМ

26 июнь, эр. Кужеҥер район Русско - Шойский избирательный округын чыла участкылаштыжат калык шыҥ-шыҥ чумырген, йӱклаш тӱҥалмым вуча. Шагат куд кана перыш. Икте почеш весе бюллетеньым куанен налыт. Кузе от куане, вет тиде бюллетеньыште—кугу Сталинын лишыл соратникше Вячеслав Михайлович **Молотов**.

Эн первый „Смычка“ колхозын эн шоҥго колхозникше, шӱдӧ ияш Шестоперов Иван Ефимович голосоватлен.

Совет правительствын главажлан—Вячеслав Михайлович Молотовлан шке йӱкым пуаш—пеш кугу пиял.

СЕҤЫМАШЫМ ОНЧЫМО МИТИНГ

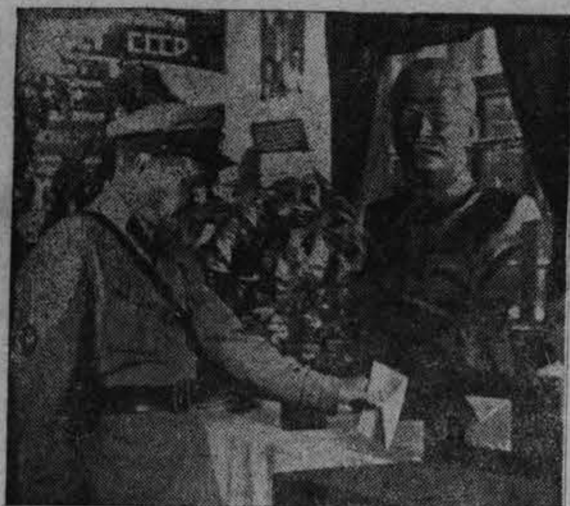
27 июньышто 5 час кастене Юбилейный площадеш РСФСР ден Марий АССР Верховный Советлаш сайлыме итог лӱмеш Йошкар-Оласе шемер-шамычын кугу митинг эртыш.

Юбилейный площадьшым тӱжем наре шемер-шамыч дене темын. Кажне колоно ӱмбалне чыла калыкын первой депутатше, йочалан пиялан илышым кондышо, калык вождь И. В. Сталинын да тудын эн лишыл соратникше шамычын портретышт, йошкар знамя, лозунг-шамыч лойгат.

Митингым ВКП(б) Марий обком секретарь пашам шуктышо Архипов йолташ почеш. Тудын почеш Йошкар-Оласе пашазе лӱм дене Макаров йолташ, профсоюз организаций лӱм дене Игнатьичева йолташ, научный пашаеҥ-шамыч лӱм дене Данилов йолташ, комсомол лӱм дене Меледин йолташ, МАССР Исполком да горсовет лӱм дене Кавалеров йолташ ойлат. Чыланат коммунист ден беспартийный-шамыч блокын чапле сеҥымашыже нерген ойлышт.

Митингыш толшо-шамыч пеш кугу куанымаш дене Сталин йолташлан единодушно голосоватлен письмам приниматлышт.

Митинг почеш физкультурник-шамычын парад да эстафет лийын.

Марий АССР Внутренный паша Нарком А. И. Карачаров йолташ И. В. Сталин фамилян избирательный бюллетеньым урныш пышта.

26 июнь Марий республикын столицыштыже

26 июнь кечын Йошкар-Ола пайрем вургемым чийыш. Олаште еҥ-шамыч эрденак шолаш тӱҥальыч. Йырым-йыр йошкар флаг, лозунг, плакат-шамыч койыт. Кушко тошкалат, тушто музык йӱк шергылтеш. Тиде кечын марий калык моло калык семынак РСФСР ден Марий АССР Верховный Советлаш шке родинлан преданный, Ленин—Сталин паша верч тайныде кучедалше еҥ - шамычым сайлен. Могае куанже! Вет калык шке шонымо еҥжым сайлен кертеш! Вет тудо уло тӱнясе шемер-шамычын вождьшо, у Конституцийын творецше Сталин йолташ верч голосоватлен! „Сталин верч голосоватлыме деч моло кугу пиял уке“— избиратель - шамыч ойлат. Чын Сталин верч голосоватлаш пеш кугу пиял. Тиде кече марий калыкын да РСФСР-се моло калыкынат — исторический кече.

Йыван Федотов.

Йошкар-Ола 11-ше №-ан участковый избирательный комиссийын йоча комнатыштыже.

Фото Овечкинын.

52

Сталин, тый-вий, тый-чап, ӱжара,

Сталин нерген

„Т и д е Сталинский Конституцийым шке кидышкына налашлан мо мланна кӱлеш ыле?

Тидлан мланна, эн первояк, совет властьым сеҥен налаш да чыла да кеч могай нападений дечат арален кодаш кӱлеш ыле. Ме тидым сеҥымаш дене ыштен улына.

Умбакыже. Тидлан мланна Ленин - Сталин партий гай партий кӱлеш ыле.

Тиде Конституцийым сеҥен налашлан мланна, пытартышлан, мемнан пӱтынь пашанам вуйлатымаште тудо кӱлеш ыле, кӧ эреак постышто, кӧ эреак шке капитанский мостикыштыже, кӧн кидыштыже верный компас, кӧ большевизм знамя йыр чыла шемерым ушен мошта, кӧн лӱмжӧ социализмын сеҥымашыже - шамыч дене кӱрылдымашын ушалтын, ик ой дене мемнан Сталинский Конституцийна тудлан кӧра уло: мемнан партийым да Совет Ушемысе чыла шемерым социалистический Конституцийын создательже Сталин йолташ очныко вӱден нангая!“

В. М. МОЛОТОВ.

(1937 ий 8 декабрьыште Москон Молотовский избирательный округысо избиратель шамычын погынымаште ойлымыжо гыч).

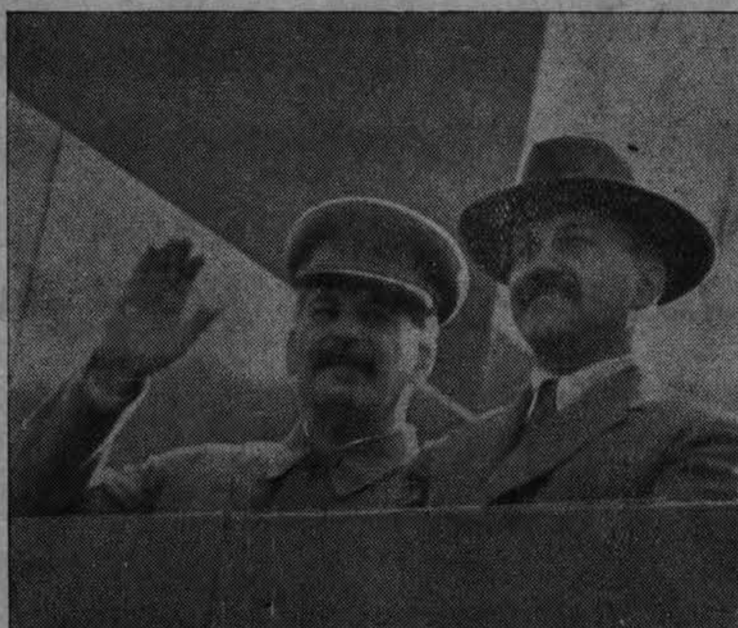
* * *

„Тиде пеш кугу сеҥымашлан ме эн ончычак партийлан да мемнан вождь Сталин йолташлан обязан улына. Тиде еҥ, кудо шке кӧргышкыжӧ мемнан калыкын пӱтынь мудростьшым впитатлен моштен. Тиде еҥ, кудо шке кӧргышкыжӧ мемнан калыкын эн сай чаянийжым впитатлен моштен. Тиде еҥ, кудо кажне кечын мемнан калыкын кӱлешыжым да, тудым кече гыч кечыш вуйлатен, мемнам сеҥымаш гыч сеҥымашыш нангая.

Йолташ шамыч, тиде еҥ, кудо ленинский завета деч ик йол тошкалтышланат чакныде, чыла йӧсылыкым сеҥен, мемнан партийым вуйлатен, мемнан элысе калык-шамычым вуйлатен, ленинский наследствым арален коден кертын веле огыл, но тиде наследствым шуко, шуко пачаш шукемден кертын".

Н. И. ЕЖОВ.

(1937 ий 9 декабрьыште Горьковский Ленинский избирательный округысо избиратель-шамыч ончылан ойлымыжо гыч).

И. В. Сталин ден В. М. Молотов йолташ-шамыч.

Орден верч, волгыдо илышем верч, мыйын Сталин, тылат тиде мурым мурем!

Йӧратыме мыйын ачам, родной учителем,
Кече лекмым вашлийын Совет эл умбалнем,
Шӱдӧ ияш шӱмын шокшо памаш
Сталин нерген у муро дене йоҥга.
Тый денет мый каваште ӱжарам вашлиям,
Тый денет шинчен пырля чайым йӱам,
Тый денет мый шкемын домбрамым нӧлтем,
Тый денет мый йӧратыме мурым мурем,
Тый денет шке шӱмемым чоҥешташ мый колтем,
Тый денет пиялан уныкам шыматем.
Йӧратыме ачам мыйын, родной учителем,
Тый—шӱм, тый—степысе поэмын йӱкем,
Тый—калыкын куанже, тый—илыш ӱжара,
Тый—вий, тый—чап да мыйын мурем!

* * *

Кырен пытарыме огыл тушманым, тудо нушкеш кишкыла,
Шона гадла чӱҥгалаш калыкнам.
Коч сар эрлак мемнан деке толеш гын,
Великий, куатан, колыдымо калык
Тыйын почеш, мыйын Сталин, тыйын почеш ошкылеш.

Мыят, йӧратымем, почешетак каем
Сарыш домбра да винтовко, мур дене,
Мый чыла калыкем почешем нангаем
Чын верчын, калыкын святой келшымаш верч,
Мемнан родина верчын, шӧртньӧ степь верч!
Мурына, знямя гай, йӱлыжӧ кечеш,
Тиде муро ок шинче лӱдмашым,
Тиде муро дене ок нере джигит,
Тиде муро дене огеш мале шӱм.
Чыла вере тиде муро эре тый денет,
Мыйын йӧратыме Сталин, родной учителем.

Казахстан калык мурызо, орденоносец ДЖАМБУЛЫН мурыжо гыч.

М. Степанов кусарен.

Тау тылат, Сталин!

Йӧратем мый шерге элем,
Авам гай улат тый, элем!
Пеҥгыдемын мые кушкам,
Элем аралашлан каем.

Кумда, пеш поян вет элемже
Кажне часын вияҥын кушкеш.
Садланак шерге Сталин вождьланже
Кечын сае у муро шочеш.

Пиялан улына, куанен илена,
Йырым-ваш шошо гай илыш сай.
Тау Сталин, тылат,—вождь, ачана,
Ырыктет тый чылам кече гай.

Тима Минлигузин.

Йошкар-Ола, фельдшерско-акушерский школ.

„Шке могырем мый тендам, йолташ-шамыч, ӱшандарнем ыле: те Сталин йолташлан пеҥгыдын эҥертен кертыда. Ӱшанен кертыда: Сталин йолташ калык ончылно, пашазе класс ончылно, крестьянство ончылно, интеллигенций ончылно шке долгшым шуктен кертеш“.

И. В. СТАЛИН.

(1937 ий 7 декабрьыште Моско олан Сталинский избирательный округысо избиратель шамычын предвыборный погынымашеш ойлымыжо гыч)

АНРИ БАРБЮС

Рульысо айдеме

Сталин массылан ӱшана гын, массат тудлан ӱшана. У Российыште — Сталин пеш чот пагалыме айдеме, но тидыже калыкын ӱшанешыже веҥызлалтын да тудым ӱлычын налын шога. Айдеме, кӧн к а п ш е йошкар шовычеш — Карл Маркс ден Ленин воктелан сӱретлалтын,—тиде чыла нергенат, чыла верчат тыршыше айдеме, тудо мо уло, тудым ыштен шуктен, ончыко лийшашым ыштен шога. Тудо утарен. Тудо утара.

Ме раш п а л е н а, кузе Сталин шкежак ойлен, „тудо жап эртен, к у н а м вождь - шамыч историйын единственный творецышт лийыныт“... Кугу айдеме—тиде событийын каймыжым ужын, тудын почеш ошкылшо еҥ огыл, а тудым эртен кая да ончыл гочак тудын ваштареш кучедалеш але тудлан полша... Тудо массын кумда движеньыжым тарватен мошта... Чыла исторический событийлаштат кугу айдеме кӱлеш, тудо—организоватлыше вий. Ленин ден Сталин историйым ыштен огыт ул, нуно тудым келыштареныт. Нуно ончыклыкым лишемденыт.

Ме мланде ӱмбалне пеш кугун ончыко каяш шочын улына, кудым айдеме уш ыштен кертеш, конечне высшый уш. Шкенан мландысе корнынам честне эртышашлан, ыштен кертдымашыш пижме ок кӱл, но пока вий сита, ончыко каяш кӱлеш. Но айдеме-шамычлан умылтараш кӱлеш: нуным колымаш деч утарат. Нунылан тичмаш да достойный илышым пуаш тыршаш кӱлеш. Эмлаш лийдыме осал ваштареш огыл, кудо айдемын природыштыжо уло, а корандаш лийме осал ваштареш—социальный осал ваштареш уло вий дене кредалаш кӱлеш. Мланде деч кӱшкӧ кӱзаш мландысе средстве дене гына лиеш.

Кунам Красный площадь дене йӱдым эртет, тудын кумда панорамже пуйто кок пачаш шарла: мо тыштыл ынде уло,—мланде шарысе эн сай айдеме-шамычын родина... Пустынный йӱд площадь покшелне мавзолейыште кийше айдеме тӱняште шкедак гына малыдымыла коеш; т у д о шкенжын йырже улшо чыла ола, ял-шамыч ончылно куанен коштеш. Тудо—подлинный вождь, айдеме, кудын нерген пашазе-шамыч куанымышт дене шыргыж ойленыт, тудо нунылан йолташат, тунамак учителят тудо—ача да кугу иза, тудо чылан ончылнат вуйжым сава. Те тудым шинчен огыда ул, а тудо тендам шинчен, тудо тендан нерген шонен. Те керек кӧ лийын улыда гынат, тыланда тиде друг кӱлеш. Те керек кӧ лийын улыда гынат, тендан судьбаштыда эн сайже вес тудо айдемын кыдыштыже, кудо тугак чыла верчат куанен ила да пашам ышта,—учоный вуян, пашазе чурийн, простой салтак вургеман айдемын кидыштыже.

„Сталин“ книга гыч.

И. В. Сталин ден К. Е. Ворошилов йолташ-шамыч.

ТЫЛАНЕТ МИЛЛИОН ЙЫЛМЕ МУРЫМ МУРЯ!

Вождьын илышыже гыч

Иосиф Виссарионович Сталин 1879 ийын Грузийсе Гори олаш шочын. Национальностьшо—грузин. Ачаже Адельхановын обувной фабрикыштыже пашам ыштыше сапожник улмаш.

1893 ийыште Иосиф Виссарионович духовный училищым тувем пытарен. Вара тудо ийыштак Тбилисисе духовный православный семинарийыш пурен. Тиде семинарийыште тунам революционный пашам шолып ыштыше-шамыч ятырак лийыныт. Нуно Тбилисисе молодежь коклаштат шуко пашам ыштеныт. Тӱрлӧ кружоклаште паша шолеш. Сталин семинарийсе марксистский кружокым вуйлаташ шогалеш. Тиде жапыште Тбилисисе нелегальный (шолып пашам ыштыше) социал-демократический организаций дене ушна.

1898 ийыште Сталин Тбилисисе РСДРП организацийыш пура. Тиде жапыште железнодорожный ден фабрично-заводской организацийласе пашазе-шамыч коклаште пропагандистский пашам ышта. Семинарийыште Сталиным эскераш тӱҥалыт да тудым школ гыч луктыт.

Сталин революционный пашажым эре утларак виянгда да Тбилисисе РСДРП организацийын ик эн тале руководительже лиеш.

Тбилиси мучко экономический забастовко шарла. Кугыжан правительстве революционер-шамыч деке кредалмыжым виянгда. Тудо Тбилисисе Комитетым шалата. 1901 ийыште Сталин дене обыскым ыштат. Кугыжан охране тудым арестоватлаш распоряженийым пуа. Сталин тидым шижын, пашажым пеш шыпак ышташ тӱҥалеш. Тиде жап гыч 1917 ийсе Февральский революций марте Сталин подпольный пашаште. Тудын революционный кличкыже (лӱмжӧ) шуко тӱрлӧ лийын, теве „Давид", „Коба", „Нижерадзе", „Чижиков", „Иванович", „Сталин".

Ленинын ӱшан ученикше

1901 ий мучашеш Сталин Батумыш куснa, туштo РСДРП-н Батумский Комитетым организоватла. Заводлаште забастовкым вуйлата. 1902 ий февральыште политический демонстрацийым организоватлен. Тунам Сталиным арестоватленыт да 1903 ий мучаш марте тюрмаште кийыктеныт, вара Новая Уда ялыш (Восточный Сибирь) ссылкыш колтеныт. Тылзе жап гыч Сталин ссылке гыч шылын, Тбилисиыш толын. Тунам меньшевик-шамыч ваштареш чот кучедалаш тӱҥалын, революцийын большевистский лозунгшо верч пеҥгыдын шоген.

1908 ийыште Сталин адак арестоватлалтеш. Тудым Вологодский губерныйыш ссылкыш колтеныт. Сталин тужечат шылын куржын. 1910 ийыште уэш колтеныт, адакат куржын.

1912 ийыште Сталиным Нарымский крайыш ссылкыш колтеныт. Тужеч тудо кеҥежымак шылын, Краковыш Ленин дек каен. Тыжак Ленин дене ваш лийын. А письма гоч Ленин дене кылым 1903 ий гычак кучаш тӱҥалын. 1912 ий мучашеш Питерыш пӧртылын. Тыште большевистский „Звезда" да „Правда" газет-шамычым вуйлатен, „Марксизм" и национальный вопрос" книгам возен.

1913 ий шошым Сталиным уэш арестоватленыт да ссылкыш Туруханский крайыш колтеныт. 1913—14—15—16 ий шамычым Сталин Турухан ссылкеш, Курейка ялеш эртарен.

Февральский революций лиймек Сталин Питерыш пӧртылтеш, партийын Центральный Комитетын членже лиеш. Сталин Ленинын корныжо верч, меньшевик-шамыч ваштареш пеш виян кучедалеш.

1917 ийыште Центральный Комитетын Политбюро организоватлалтеш. Тудо жап гыч Сталин эреак Политбюро членлан шога. Ленинын эреак эн лишыл йолташыже, ӱшан ученикше, помощникше лийын.

Граждан сар годым Сталин эре фронтлаште лийын. 1918 ий шошым да кеҥежым Сталин Царицынский фронтышто белогвардеец Красновын войскажым шалатен. 1919 ий шошым Питерым Юденичын наступленийже деч аралымашым вуйлатен. 1919 ий кеҥежым—Южный фронтышто Деникин ваштареш кредалмашын вуйлатышыже. 1920 ийыште Юго-Западный фронтышто Польшын наступленийже ваштареш кредалеш. Тудо ийыштак Врангельский фронтышто пашам ышта, Украиным тиде тушман деч утарен кода. Элым аралыме пашаште кугу заслугым ыштымыжлан тунам Совет правительстве Сталин йолташым кок Йошкар Знамя орден дене наградитлен.

Сталин шуко книгам возен, нунын коклаште: „Марксизм и национальный вопрос", „О Ленине и ленинизме", „Вопросы ленинизма", молат.

СТАЛИН ВЕРЧ ЙӰКЫМ ПУЭН ЧУМЫР КАЛЫК

Кӱдырчӧ деч талын
шергылт, йӱкем!
Волгынчо деч писын
чоҥештe, мурем!
Колышт муремым,
чудесный элем!
Тылат тиде муро, Сталин!

Утарышыч тый мемнам
шакал деч,
Тушманым йӧршеш
шалатыше меч.
Тый денет пырля
миллион элже верч
Шога куатаҥын, Сталин!

Тый—тиде илыш
чудестный чылан
Тый—тиде элын
чап ден куан.
Тый—тиде знамя
угнетенный-влаклан,
Миллионын ачаже—
Сталин!

Тый—тиде мемнан
виян заводна,
Фабрикна да тӱжем ден
комбинат-шамычна.
Эллан мурен пӧртыт
динамо-влакна,
А вийжым пушыжо
Сталин!

Тый—тиде сылнын
пеледше ялна.
Тый—тиде гордость,
мемнан пиялна.
Тый—тиде элна, Сталин!
Тый—тиде чапле
дворец ден садна.

Тый—тиде шийла
йогалше вӱдна.
Тый—тиде мӱкш гай
ызгалтше школна—
Чыла тиде тый, Сталин!

Тый—тиде доблесть,
геройство элнан.
Тый—тиде сеҥалтдыме
вий мемнан
Тый—элын шинчаже,
оружийже виян.
Тый—шӧртньӧ кече,
Сталин!

Садлан кунам калык
ошкылын сайлаш,
Пален кӧн верчын
шке йӱкшым пуаш!
Советыш сайлалтын
мемнан друг, сай
йолташ,
Тиде —мудрый Сталин!

Сталин верчын йӱклен
миллионло шемер:
Колхозник, пашазе,
интеллигент, инженер.
Чылам ырыкталше,
волгалтше у эр
Тиде—йӧратыме Сталин!

Сталин верч йӱкым
пуэн марий калык,
Сталин верч йӱкым
пуэн Совет калык!—
Сталин верч йӱкым
пуэн уло калык!
Сеҥыше знамя—Сталин!

Макс Майн.

Сталин нерген

„Тыгай куатле партий, тыгай чапле да организованный пашазе класс лиймек, могай мемнан пашазе классна улеш, тыгай чудесный союзник лиймек, могай мемнан колхозный крестьянствына уле, а кызыт утларак лийын, тыгай испытанный, мудрый да пеш кугу вождь лиймек, могай мемнан Сталин улеш, ме ончыклыкыш лӱдде ончена. Кече гыч кечыш ме у да у сеҥымаш-шамычым кучаш тӱҥалына, да нимогай сӧсна але утларак амырчык нерат, тудо керек кушто лектеш гынат, большевик шамычым лӱдыктен ок керт да кучаш лийдымын мемнан ончыко каймынам огеш шогалте".

К. Е. Ворошилов.
(1934 ийын 30 январьыште ВКП(б) XVII с'ездыште ойлымыжо гыч.)

* * *

„Йолташ-шамыч, лу ий ожно ме тудым тойышна, кӧ мемнан партийым ыштен, кӧ мемнан пролетарский государствым ыштен. Но тугак лу ий ожно Ленинын пашажым умбакыже шуктышын мемнан кугу социалистический стройкын, мемнан миллионный партийын, мемнан миллионный пашазе классын эн сай кормчийжын шомакше дене, тиде эн сайын шомакше дене Ленинын кугу заветшым шукташ священный сӧрымашым пуэн улына. Ме, йолташ-шамыч, Ленинын шарнымаш ончылно кугешнен каласен кертына: ме тиде сӧрымашым шуктена, ме тиде сӧрымашым ончыкыжат шукташ тӱҥалына, вет тиде сӧрымашым мемнан элысе да чумыр тӱнясе шемер-шамычым утарымашын стратегже — Сталин йолташ пуэн".

С. М. Киров.
(1934 ийын 31 январьыште ВКП(б) XVII с'ездеш ойлымыже гыч).

* * *

„Сталин йолташ Ленинын пашажым умбакыже ышта веле огыл. Сталин йолташын висаш лийдыме кугу заслугыжо тыште: тудо Ленинын туныктымыжым социалистический общество ыштыме эпохышто развиватлен да ешарен"...

А. И. Микоян,
(1937 ий 9 декабрьыште Ереванский Сталинский избирательный округысо избиратель-шамычын погынымаште ойлымыжо гыч).

53

СОВЕТ УШЕМЫШТЕ

ПИОНЕРКА ГУСЕВАН ЧАПЛЕ ОПЫТШО

Сухновщинскысе 2-шо пелэ кыдалаш школын 5-ше классыштыже тунемше пионерка(Харьков область) землемерын ӱдыржӧ Викторина Гусева ынде кум ий лиеш шке пакчаштыже хлопокым ӱда. Тудын чапле опытшо пеш келшышылан шотлалтеш.

Ӱмаште Гусева 16 квадратный метр кумдыкан ик йыраҥеш хлопокым ӱден ыле. Хлопок сай шочын. Тиде опыт гектар гыч 13 центнер марте хлопокым налын кертшашлыкым раш ончыктыш. Тиде ийыште Витя шке опытшым утларак кумдандыш. Гектарын кок сотый кумдыкешыже 12 тӱрлӧ сорт хлопокым ӱден. Тыжечын изи опытница тиде районышто могай сорт хлопок моло деч коч шарлен кертеш, пален налнеже. Пионеркан чапле опыт ышташыже райзон старший агрономжо Гриценко йолташ полша. СССР Наркомземын пунчалмыже почеш Гусевам Всесоюзный ял озанлык выставкыш кандидатлан пеҥгыдемдыме.

Викторина Гусеван чапле опытшо Харьков областьын кечывал йымал велыштыже вашке шушо хлопокым ӱдаш тӱҥалаш лийшашлыкым ончыкта. Сухновщинск районысо пионер - шамыч тиде ийыште Гусеван примерже почеш 13 участкыште хлопокым ӱденыт.

Шахмат дене первой верыш лекшашлан кок полуфинал эртыш

1938 ийлан Совет Ушемыште шахмат дене первой верыш лекшашлан полуфинал-шамыч пытеныт.

Ик полуфинал Киевыште эртаралтын, весе—Ленинградыште. Кажныштышт əлысе 18 тале шахматист гыч участвоватленыт.

Кажне группын шым победительышт тенийсе ийын мучашыштыже эртаралтше финалыште участвоватлаш тӱҥалыт. Ленинградский полуфиналыште первой верым конкурс деч ӧрдыштӧ модшо гроссмейстер М. Ботвинник налын. Турыштo тудо лач ик партийым велə, мастер И. Рябиновичлан модын колтен да чылаже 17 лийшаш гыч 14 очком поген.

Киевский группышто первой верыш пеш сайын модшо московский мастер В. Панов лектын. Тудо 13 очком поген (17 гыч), УССР чемпион Богатырчукымат 2 очколан ончылтен.

Советский авиамоделистын тӱнямбал рекордшо

Ме 2 июньышто лекше „Ямде лийыште" московский авиамоделист М. Зюринын бензиновый мотор дене пашам ыштыше модельжын 23 километрат 857 метрыш чоҥештымыж нерген возен улына ыле.

Тиде—всесоюзный велə огыл, а международый рекордланат шотлалтеш.

Кодшо кечылаште тыгай увер тольо: ФАИ (международный авиационный федераций) Зюринын международный рекордшым пеҥгыдемден.

Тиде советский авиамоделист - шамычын первой международный рекордышт.

Н. Бабаев.

Экскурсий тунемше-шамычлан пеш келшен

Арын пелə кыдалаш школын 1,2-шо да 3-шо классыштыже тунемше-шамыч тунемме ий пытыме лӱмеш экскурсий дене Карман курыкыш миййышт. Тиде курык Морко районышто эн кӱкш курыклан шотлалтеш. Нуно тудо курыкын почвыжым онченыт, тушто могай растительность кушмым пален налын улыт.

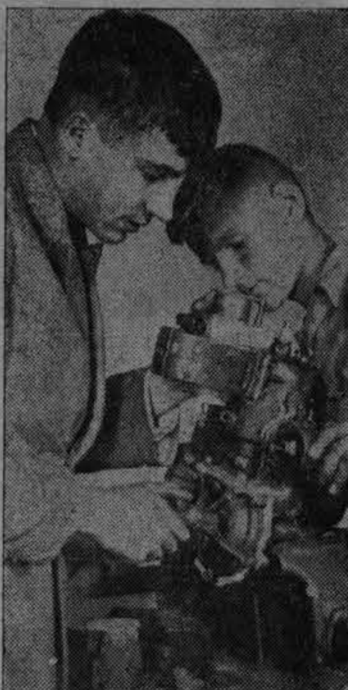
Экскурсий тунемше шамычлан пеш келшен.

Морозов Леонид.
Морко район.

„Таирыш" канаш каем

Тений Кукнур тӱҥалтыш школым чыла предмет денат „отлично" отметке дене тунем пытарышым. Садланак „Таир" лагерьыш каяш путевкым пуышт. Тидлан мый пеш куанышым.

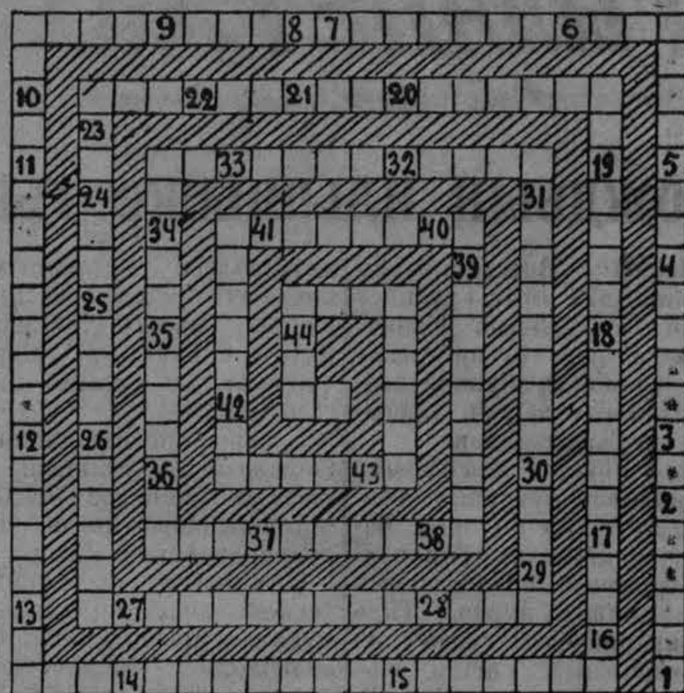
Пионерка Роза Ямбаршева.
Кукнурский ялсовет, Шернур район.

Йошкар-Оласе детский технический станцийыште Илюшин ден Волков лодочный моторым погат. **Фото Овечкинын.**

ЯРА ЖАП ГОДЫМ

ЧАЙНВОРД

1. Физкультурный модыш. 2. Природысо явлений. 3. Французский писатель. 4. Совет Ушемысе кугу ола покшеч йогышо эҥер. 5. Металл. 6. Тӱс. 7. Лоп верыш погынышо вӱд. 8. Волгалтыше ӱзгар. 9. Руш писатель. Тудо шукерте огыл Ленинград гыч Москошко илаш куснен. 10. Капын ужашыже. 11. Руш ученый. 12. Баренцово теҥызысе изи остров. 13. Гражданский сарын легендарный геройжо. 14. Америкысе кугу ола. 15. Ленинградский областьын пеш шукертсе олаже. 16. Испанский революционер. 17. Римский гладиатор 18. Испанский мореплаватель. 19. СССР-се шинчал ер. 20. Азербайджанский ССР гоч йогышо эҥер. 21. Мурызо (казах семын). 22. Кол кучымə ӱзгар. 23. Кӱртньӧ воштыр дене кая. 24. Средиземный теҥызысе остров. 25. Руш ученый Поповын изобретенийже. 26. Гончаровын произведенийже. 27. Совет Ушем Герой. 28. СССР-н европейский ужашысе эҥерже. 29. Вещество химический ужашыже. 30. Америкысе эҥер. 31. РСФСР-се ик АССР-ын столицыже. 32. Каныме вер. 33. Кугу кайык. 34 Совет Ушемын йӱд велсе полуостровшо. 35. Пушеҥге. 36. Кол. 37. Ик Союзный республикын столицыже. 48. Водопад. 39. Кечын ваштолтмыже. 40. Музыкальный инструмент. 41. Великий греческий математик да механик. 42. Совет Ушем Герой-шамыч. 34. Новосибирский областьын кугу олаже. 44. Волган притокшо.

Эн шоҥго пушеҥге

Тудын лӱмжӧ секвоя. Иман пушеҥге-шамыч кокла гыч тудо эн кугу, Калифорнийыште шочшо эн тошто секвоялан 4 тӱжем ий утла — маҥын ученый-шамыч шотлат. Пушеҥгын кӱкшытшӧ 120—150 метр. Тудо кумло этажан пӧрт кӱкшыт. Секвоям ӧнталашлан 40 еҥ кидым кучен шогалман.

Фашизмын жертвыже-шамыч

Мятежник ден интервент-шамычын шупшын налме шуко испанский олала гыч республиканец-шамычын тылышкышт кугу-шамыч ден пырля йоча-шамычат куржыныт.

Мятежник - шамыч мирный граждан да йоча-шамыч илыме олам велə огыл, но даже фронт лишнысе олала гыч йоча-шамыч шупшыктышо грузовик, автобус да поезд-шамычыммат лӱйылтыт. Испанийыште тенийсе ийын 1 апрель мартен мятежник - шамыч 10 709 йочам пуштыныт да 15.320 йочам ранитленыт. Шуко йоча-шамыч ача да ава деч посна, тулыкеш кодыныт.

Испанский правительстве, велылыкым ончыде, йоча-шамыч нерген чот тырша. Шуко республиканский олалаште йоча пӧрт-шамыч почылтыныт, тушто тӱжем дене йоча-шамыч улыт. Моло элласе шемер-шамычат испанийысе йоча-шамычлан тыгак полшат.

Мятежник- шамычын Бильбао олашке (Испанийын йӱд йымалныже) наступатлаш тӱҥалмекышт, тушечын Английыш кок тӱжем баскский йоча-шамычым шупшыктеныт. Тӱжем испанский йоча-шамыч Францийыште илат.

Чыла тиде йоча-шамыч шемер шамычын погымо средствашт дене илат. Испанийыштак тӱрлӧ элласе шемер-шамычын погымо средства дене почмо ятыр йоча пӧрт-шамыч улыт. Мӱндыр Канадысе шемер-шамыч шке гыч кок йоча пӧртым кучат: иктыже—Валенсий лишне, весыже Барселона лишне. Тиде пӧртлаште испан йоча-шамыч сай условийыште илат. Нуно специальный школлаште тунемыт. Тиде школлаште мастерской-шамыч улыт, тушто йоча-шамыч модыш самолетым, мебельым, моло ӱзгар-шамычымат ямдылат. Шукышт сӱретлаш тунемыт.

Нью-Йоркышто (США) испанийысе йоча-шамычын сӱретыштлан посна выставке почылтын. Тиде сӱрет-шамыч чыла республиканский Испанийын школлаштыже да йоча пӧртлаште погымо улыт. Йоча-шамыч шке сӱретлаштышт военный событий-шамычым —мятежник-шамычын олам бомбардироватлымыштым, йоча-шамычын мятежник-шамыч деч куржмыштым да молымат ончыктат.

Испанийысе йоча-шамыч сарын да юж гыч бомбардироватлымын чыла шучкылыкшым палдарат. Примерлан, мятежник-шамычын артиллерийыштын лӱйылтмаште 18 тылзе гоч Мадрид олаште 5 ияш деч изи 100 тӱжем йоча уло. Кажне бомбардировко годым лу дене але шӱдӧ дене йоча шамыч колат. Верысе власть-шамыч бомбардировко годым йоча-шамычым мланде йымалсе ходышко да метрошко шылтат. Оласе чыла йоча-шамыч шӧрым окса деч посна налыт. Мадридысе кушкын шушо рвезе-шамыч шке олаштым италогерманский интервент да сут фашист - шамыч деч аралашлан кугу-шамыч ден пырля окоплаште кредалыт.

Ремизов.

ТОШТО стабильный УЧЕБНИКЫМ *УЖАЛЫЗА*

ШКОЛЬНИК-ШАМЫЧ!

Те шке школыштыда вес классыш куснен улыда.

Тендан тошто, кучылтмо учебникда кодын, тудо тланда ынде ӧгеш кӱл, но тендан изирак ийготан йолташда-шамычлан кӱлеш.

Тиде учебникым КОГИЗ магазин ден киоскылашке ужалыза!

ШАРНЫЗА! КОГИЗ-ын чыла магазинже ден киоскшо-шамыч тошто стабильный учебникым налыт.

МЕМНАН АДРЕС: Иошкар-Ола, Марий АССР, Совет пӧрт, 25-ше №-ан пӧлем, „Ямде лий" редакций. Телефон: Совет пӧртын коммутаторжо, 82-шо №.

Врид. отв. редактора— И. АЛЕКСАНДРОВ.

Упол. Марлита № А- 626.

Иошкар-Ола Маргосиздатын 1-ше типографийже.